

Att vinna rikedomens gudinna

Har handelspolitik och ett indiskt epos något gemensamt? Mer än man kan tro, faktiskt. Många utvecklingsländer knackar nu på dörren till världsekonomin, men de rika är rädda om sitt. För att vinna rikedomens gudinna, fick Phra Ram kämpa mot jättarnas kung. Jättarna har ännu inte fallit, rapporterar TOMAS LARSSON från ett Unc-tad-möte i Bangkok.

DET ÄR I MITTEN AV FEBRUARI. United Nations Conference on Trade and Development skall sammanträda i Bangkok. Under invigningsceremoni uppträder en thailändsk danstrupp. De framför ett stycke ur ett klassiskt indiskt epos, Ramayana. Phra Ram kämpar mot Thotsakan, jättarnas kung, för att vinna tillbaka sin hustru, Sita, som är en reinkarnation av Lakshmi, rikedomens gudinna.

I publiken sitter flera hundra handelspolitiker och handelsdiplomater från världens alla hörn. De har mer gemensamt med de maskförsedda dansarna på scenen än de flesta av dem någonsin kan ana.

JAG KOMMER MED DÅLIGA NYHETER till ministern. Morgonens nyhetssökning på Internet hade resulterat i en ensam rubrik:

Kuwait 20, Bhutan 0

Lyonpo Khandu Wangchuk gör en grimas. Lyonpo betyder minister på dzongkha, det officiella språket i Bhutan. Ministern tar nyheten hårdare än jag kunnat tro.

Det visar sig att Khandu Wangchuk inte bara är handels- och industriminister i regeringen i Thimpu, huvudstaden i det minimala kungariket i Himalaya. Han är också ordförande i Bhutans fotbollsförbund.

Ministern vill veta mer, pumpar mig på detaljer. Jag förmedlar den enda detalj jag minns. Associated Press hade rapporterat att 20-0 "troligtvis var den största brakförlusten någonsin i en landskamp".

När ministern återvänder till Thimpu kommer han att mötas av gliringar. Försmädliga blickar. Anklagelser.

"De säger: 'Hur kan du skämma ut vårt land så?' Jag svarar alltid att det är genom sådan skam som vi kommer att förbättra oss. Om vi inte är med och tävlar, kan vi aldrig bli bättre. Vi behöver exponeringen. Om vi inte börjar någonstans, kan vi inte förbättra oss", säger ministern, en kompakt snaggad man byggd som en boxare snarare än en fotbollsspelare.

Förnedrande förluster – ren utklassning – är måhända det oundvikliga resultatet när Bhutan öppnar sig, efter århundraden av självvald isolering. Men det är i så fall ett pris som ministern är beredd att betala.

Bhutans äventyr i den asiatiska fotbollscupen är inte isolerade. Ministern har två stora ambitioner. Dels att Bhutan blir medlem i den asiatiska fotbollsfederationen och i det internationella fotbollsförbundet FIFA. Dels att Bhutan blir medlem i världshandelsorganisationen WTO. Det var på grund av det senare som ministern deltog i WTO:s ministermöte i Seattle i slutet av förra året, och i den tionde Unctad-konferensen i Bangkok i februari.

"Att rygga tillbaka för globaliseringen för bara med sig nackdelar. Om vi inte ansluter oss till huvudfåran kommer vi att fortsätta att marginaliseras", säger Khan-du Wangchuk.

"Allt som är beroende av protektionism får svårt att överleva i vår tidsålder. Vi måste befrämja våra entreprenörer."

"Nationernas öden är i så hög grad sammankopplade. Vi kan inte glömma resten av världen, och hålla oss för oss själva", menar han.

"Givetvis har alla länder bekymmer med globaliseringen. Men vi måste finna lösningar tillsammans, det betyder inte att man håller sig borta."

Bhutan kryper ur sitt skal. Förra året lyfte man förbudet på telefonsapparater och genomförde en informationsrevolution. Den 2 juni, som markerade silverjubileet sedan kung Jigme Singye Wangchuks kröning, började Bhutans statstelevision att sända och Druknet, landets första Internetbolag, kom online. Sedan dess kan man to m läsa landets enda tidning, Kuensel, på Internet.

Sedan mitten av förra året har regeringen i Thimpu vidtagit en rad åtgärder som reflekterar en önskan om att delta i livet i den globala byn. I oktober ansökte man om inträde i WTO. Och man håller som bäst på med att dra upp policy och lagar för att reglera utländska direktinvesteringar.

Allt detta – TV-tittandet, Internetsurfandet, WTO-lobbyingen, fotbollsspelet, flirten med utländskt kapital – kan betraktas som något av en kraftsamling för att i 1900-talets sista minuter föra Bhutan in i den moderna tidsåldern, 1900-talet självt. Det markerar en vattendelare i detta extremt konservativa kungadömes historia.

Bhutan beskriver sig officiellt som "den enda demokratiska teokratin i världen" och det är det enda landet i världen där den tantriska formen av Mahayanabuddhism är statsreligion.

Bhutan är ett pyttelitet land – med bara 600 000 invånare – inklämt mellan jättarna Kina och Indien. Det är ett land som haft goda skäl att känna oro för sin överlevnadsförmåga som självständig stat. Bhutans tendens att söka säkerhet i isolering är fullt förståelig. Men i och med att Bhutan nu försöker bli en full medlem av den internationella gemenskapen, finns det knappast ett land kvar som fortfarande försöker stoppa det globala flödet av varor, kapital och information vid gränsen.

Lakshmis gunst vinner endast den som vågar ge sig in i närkamp med världsmarknadens jättar.

JAG INTERVJUADE DEN BHUTANESISKE ministern i samband med Unctad-mötet i Bangkok. Konferensen samlade över 3000 delegater, varav den överväldigande majoriteten bestod av diplomater och handels- och

Det är lätt att vara motståndare till globalisering om man ser det som sin uppgift att föra en handelspolitik som "glorifierar de odödliga bedrifter som utförts av den store ledaren kamrat Kim Il Sung i det socialistiska ekonomiska bygget". Annars är det svårt.

industripolitiker från u-länderna. För 30 år sedan hade ett sådant sällskap varit svårt att övertyga om frihandels välsignelser.

På 1970-talet var ännu den så kallade beroendeskolan förhärskande i de flesta u-länder – och i Unctad:s korridorer. Beroendetorin sade att de fattiga länderna – varav många alldeles nyligen blivit självständiga stater – endast kunde åstadkomma ekonomisk utveckling om de isolerade sig från de gamla kolonialmakterna. Unctad:s dödfödda uppgift var att bana väg för denna "nya ekonomiska världsordning".

Mycket har hänt sedan dess. Som Mark Malloch Brown, chefen för FN:s utvecklingsorgan UNDP, konstaterade vid en paneldebatt: "We are all globalizers now."

Nu är alla "globaliserare". Ingen förespråkar isolering. Alla vill bli medlemmar i WTO. Alla vill exportera. Alla vill locka till sig utländska investeringar.

Globofobin – skräcken för globaliseringen – som så spektakulärt kom att prägla WTO-mötet i Seattle och därefter World Economic Forums möte i Davos, lyste nästan helt med sin frånvaro i Bangkok. Jag säger nästan, för den nordkoreanske utrikeshandelsministern Kang Jong Mos tal till Unctad var starkt inspirerat av de västerländska globaliseringskritikerna. Han propagerade fortfarande för en ny ekonomisk världsordning.

Det är lätt att vara motståndare till globalisering om man ser det som sin uppgift att föra en handelspolitik som "glorifierar de odödliga bedrifter som utförts av den store ledaren kamrat Kim Il Sung i det socialistiska ekonomiska bygget". Annars är det svårt.

Med undantag för den nordkoreanske representanten hörde jag i Bangkok inget ångestladdat tal om behovet av mindre frihandel. Heller inte mycket apokalyptiskt prat om att "turbokapitalismen" skulle vara i färd med att förgöra sig själv. Nej, budskapet var entydigt att världshandeln måste göras friare – om världens fattiga skall ges en reell chans att ta sig ur armodet.

"De stora förlorarna i dagens ojämlika värld är inte de som har exponerats för globaliseringen, utan de som har lämnats utanför", konstaterade FN:s generalsekretär Kofi Annan i sitt invigningstal till Unctad-konferensen. För alla de som oroas över växande ekonomiska klyftor, måste den övergripande uppgiften vara att förstå hur och varför så stora delar av världens befolkning

inte ges möjlighet att delta i globaliseringen, ansåg Kofi Annan.

Kofi Annan pekade därvidlag på protektionismen i de rika länderna som en betydelsefull faktor. "Deras regeringar är alla förespråkare av frihandel i princip, men de saknar alltför ofta den politiska styrkan att konfrontera dem i deras egna länder som har blivit beroende av protektionistiska arrangemang."

Men Kofi Annan underströk också det ansvar som u-länderna själva bär för att skapa en globaliseringsbefrämjande politisk miljö.

Enligt honom kommer vår tids politiska ledare av Historien att dömas utifrån hur väl de lyckades integrera sina länder i den globala ekonomin, och i vilken mån de gjorde detta på ett sätt som gynnade hela befolkningen.

Med denna måttstock får man nog säga att Unctad-konferensen i Bangkok inte var någon större succé.

Särskilt hård lär Historien vara mot alla de i-länder som överhuvudtaget inte ville diskutera handel och utveckling i Bangkok. Sverige var ett av de få i-länder som skickade sin handelsminister till Bangkok. De flesta nöjde sig med att skicka sina biståndsministrar. USA representerades av en tjänsteman i biståndsförvaltningen. EU företrädades av den danske biståndskommissionären.

Trade, not aid. Så brukar det heta. Om syftet är att skapa ekonomiskt välstånd, så är internationell handel ett överlägset instrument framför internationellt bistånd. Så beklagligt då, att de flesta i-länder hellre diskuterar bistånd än handel med världens absolut fattigaste länder.

Att många av världens verkligt tunga handelspolitiker uteblev från Unctad-mötet i Bangkok reflekterar en rädsla som finns i både USA och EU: rädslan att ekonomisk integration med fattiga länder leder till ett "race to the bottom".

Det finns inget rationellt stöd för denna rädsla för ekonomisk integration med fattigare länder – varken teoretiskt eller empiriskt. Men rädslan är verklig. Det är som om man i Washington DC och Bryssel befarar att man skall smittas av ett dödligt fattigdomsvirus i Bangkok och Rio de Janeiro. Således är det bättre att hålla u-länderna på en armlängds avstånd.

Att många av världens verkligt tunga handelspolitiker uteblev från Unctad-mötet i Bangkok reflekterar en rädsla som finns i både USA och EU: rädslan att ekonomisk integration med fattiga länder leder till ett "race to the bottom".

UNCTAD-KONFERENSEN PÅGICK i en vecka. Varje dag vandrar jag till Queen Sirikit National Convention Center. Det ligger mitt i Bangkok. Granne med det thailändska tobaksmonopolet, med bedrövliga slumområden, och med horgator som trafikeras av vrålhungriga elefanter.

På kvällarna vandrar elefanterna Bangkoks gator. De fattiga mahouterna, elefantförarna, säljer bananklasar till Unctad-dignitärer, sexturister och medlemmar av den nya thailändska medelklassen. När de en gång så stolta djuren kör sig fram genom Bangkoks ökänt stillastående bilköer, fångas de för ett par ögonblick i bilarnas strålkastarsken. Då tycker jag att det känns som att skymta en varelse hämtad från sagornas och drömmarnas värld.

De besnablade giganterna har vandrat från sina mytologiska hemtrakter på den thailändska landbygden till kaoset av turister, Toyotor och Taco Bell på Sukhumvit Road.

Men Bangkok är ingen stad för Babar och Ganesha. På Unctads tredje dag hamnar de vandrande anakronismerna på de thailändska tidningarnas förstasidor. Till och med i Sverige blir det rubriker: "Hungrig elefant gick bärsärkagång i Bangkok".

Aftonbladet rapporterar: "En hungrig elefanthanne som slet sig från sin ägare gick i måndags kväll bärsärkagång genom centrala Bangkok och skapade trafikchaos när polisen satte upp jakten. Elefanten hade tagits in till staden av sin ägare för att tillsammans med denne tigga pengar. Men det 21-åriga djuret fick nog, kastade av sig ägaren och rusade runt på jakt efter mat innan polis och djurskötare lyckades skjuta ett bedövningsskott. Fattiga thailändare tar ofta med sig elefanter in i Bangkok för att tigga pengar och tilltugg från turister. Men lite nötter och bananer förslår inte särskilt långt för en glupsk jätte på 3,5 ton."

Kontrasten är närmast chockande.

Där ute: stinkande svarta kanaler och hungriga elefanter som löper amok.

Där inne: heltäckningsmattor och välbärgade politiker och tjänstemän som löper retorisk bärsärkagång, genom att låta sina treminuterstal bedöva i halvtimmar, och som efter en veckas arbete, involverande tusentals högt utbildade personer från över 140 länder, inte har

något mer att visa för sina ansträngningar än en intetsägande deklaration, full av plattityder.

Det finns anledning att fråga sig om inte dessa gigantiska Unctad-konferenser, liksom elefanterna på Bangkokgator, hör en svunnen era till? Självaste Unctad-chefen Rubens Ricupero antyder det – efter det att Bangkokdeklarationen efter mycken möda förhandlats fram.

"Diplomaterna förhandlar med största allvar om frågor som i den slutgiltiga analysen inte spelar någon större roll. De slåss om ord som man kunnat komma överens om för två månader sedan i Genève", påpekar Rubens Ricupero.

Den allmänna debatten i plenisalen anser Rubens Ricupero vara "långtråkig" eftersom diskussionen hålls på en så generell nivå att den blir intetsägande.

"Ministrarna är inte intresserade av debatt", konstaterar han.

Den massiva Unctad-övningen kostade enorma summor pengar för alla inblandade. Var det värt det? Knappast, av det skrala resultatet att döma.

"Jag säger inte att det är värdelöst – men inte långt därifrån", noterar Rubens Ricupero.

Den tionde FN-konferensen om handel och utveckling visar sig vara en lika stor absurditet, en lika vansinnig anakronism, som någonsin de grå jättarna som trampar på Bangkoks gator – på desperat jakt efter en uppgift att fylla i en ny, förändrad värld.

TILLBAKA TILL RAMAYANA. Publiken är förundrad över det exotiska skådespelet, som för de allra flesta framstår som vackert – men fullständigt obegripligt.

På scenen kämpar den ädle människosonen Phra Ram och hans bundsförvanter aporna mot Thotsakan, jättarnas kung, för att vinna tillbaka Sita – reinkarnationen av Lakshmi, rikedomens gudinna.

Liksom dramat på scen är våra dagars internationella handelspolitik ytterst sett en kamp om rikedomens gudinna. Och liksom i den klassiska thailändska dansens värld är det ett högt stiliserat drama som framförs i slow motion – av aktörer som bär dyrt påkostade masker.

Tomas Larsson (tomas@loxinfo.co.th) är frilansjournalist bosatt i Thailand.